

Izhaja
10. in 25. dne
vsakega meseca.

Stoji za
celo leto 3 gl. —
pol leta 1. — 60
četrti — — — 80
(Posamezne štev.
15 kr.)

Oznanila,
ikrat tiskana,
od vrste 15 kr.

Kritična, senčila in
reklamacije
pošiljajo se
upravnistvu.

Odpriše reklamacije se
poštne proste.

POPOTNIK.

Časopis za učitelje in prijatelje šole.

Glasiło

„Zaveze slovenskih učiteljskih društev v Ljubljani.“

Izdajatelj in urednik:

M. J. Nerat, nadučitelj.

Uredništvo in
upravnistvo:
Reiserstrasse 8.

Spisi in dopisi
pošiljajo se
urednistvu.

Pismom, ki zahtevajo odgovor,
naj se pridele
primerna poštna
znamka.

Na anonimne dopise se ne oziramo.

Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

Rokopisi
in na
ceni poslani knjige
se ne vračajo.

Zemljepisni pouk na ljudskih šolah.

(Za nagrado.)

(Dalje.)

Sestavna metoda zahteva, da se gre polagoma dalje, vselej do najbližnjega, skoki se ne smejo delati. Iz domače občine se preide na sosednje, najbližnje in dalje do vseh, iz katerih je sestavljen okraj, ki je pa zopet za sebe skupna celota. V tem okrožju je otrok že bolj domač, znane so mu bližnje vasi, hribi, gore, potoki, večino krajev je morda vže videl sam ali pa jih vsaj večkrat slišal imenovati. Tu se je treba ozirati še bolj na malenkosti. Učitelj mora imeti dobro sestavljen zemljevid domačega okraja, kajti tudi zemljevid domačega okraja mora učence na tabli nastati videti. Na domači okraj mejijo sosednji; več okrajev skup napravi okrajno glavarstvo. Domače okrajno glavarstvo je še vedno tisti kos zemlje, s katerim se mora učence dobro seznaniti; tu se še nahajajo vezi, ki prebivalce bolj tesno vežejo med seboj; v tem okrožju bo večina učencev preživela večji del svojega življenja; zato se mora učence ž njim vsestransko seznaniti bolje ko s tujimi kraji, čeravno se tu na take malenkosti ne more več ozirati ko pri občini in okraju. Ker se redko kje nahajajo dobro sestavljeni, za šolski pouk primerni zemljevidi okrajnih glavarstev, mora si ga učitelj sestaviti sam. Tu je tudi treba opomniti, da učenci, kateri so bili že kje iz doma, vsaj v domačem okraju ali glavarstvu, veliko bolj napredujejo in lažje zapopadajo ko oni, ki še niso prišli iz domače občine, česar se je gotovo vže vsak učitelj sam prepričal, ki je imel priliko, na tej stopinji poučevati. Ker učitelju navadno ni prilika dana, z učenci napravljati daljše izlete, naj pa jih vnema, da, če imajo kedaj priliko, obišejo in si ogledajo tudi tuje, vsaj bližnje kraje.

Več okrajnih glavarstev napravi celo deželo ali kronovino. Iz okrajnega glavarstva se tedaj preide na domačo kronovino. Do tukaj se je nahajal učence še več ali manj na domačem obzorju; slišal je imenovati kraje, vasi, trge, mesta, hribe, gore, potoke, reke, ki so mu še znani, večinoma vsaj po imenu. Nadalje pa ga ima zemljepisni pouk seznaniti s tujimi kraji, s tujo zemljo; sedaj se odpre učencu daljši, neznan svet; na podlagi zemljevida se začne učiti spoznavati svojo domačo kronovino. Dosedanji zemljepisni pouk bil je najtežavniši za učitelja in za učenca, saj znana prislovica pravi, da je vsak začetek težek. Če je bil pouk do sedaj prav uravnan, dobil je učence dobro podlago, ne bo mu prizadevalo nikake težave, na zemljevidu se spoznavati in ga umeti.

Ker se vsak del zemlje na zemljevidu blizu jednako obravnava, naj se tukaj o rabi zemljevida nekoliko bolj na tanko pojasni in razloži. Zemljevid je plošča, na kateri se predstavlja manjši ali večji del zemlje ali pa tudi cela zemlja. Za razumevanje zemljepisa pa je zemljevid neobhodno potreben in če učence znamenja na njem prav razume,

če namreč zemljevid ume brati, je veliko bolj obrazovalen in poučljiv, ko vsako ustmeno razlaganje. Najvažnejša naloga učiteljeva o tej zadevi je tedaj, da učenca navadi, zemljevid prav razumeti, da namreč iz znamenj, ki jih vidi na njem, zna zemljepisne nauke posnemati in iz teh na pouzročujoče nasledke sklepati; to pa ga stori zmožnega, tudi samostalno si pridobivati zemljepisnih vednosti. Od sedaj naprej je zemljepisni pouk odvisen od tega, če se zemljevid prav rabi; to pa je zopet odvisno od učitelja, če ume iz zemljepisja na podlagi zemljevida poučevati.

Zemljevid nas uči, da se spoznavamo in znajdemo tudi v krajih, ki nam v resnici niso znani, da spoznavamo zemeljske razmere tudi v krajih, ki jih z lastnimi očmi ne vidimo in jih morda nikoli videli ne bomo; dopušča nam občni pregled črez cele dežele, da, celo zemljo. Zemljevid pa je za zemljepisni pouk potreben posebno zato, ker nam dopušča pogled tudi v kraje, katerih pri pregledu kakega kraja iz raznih ovir videti ne moremo; le na zemljevidu dobimo pravi zapopadek o kakovosti kakega dela zemlje v vseh njenih razmerah.

Najleže in najuspešneje se poučuje iz zemljepisja na podlagi zemljevida, če so preskrbljeni vsi učenci z dobrimi in enakimi atlanti; pa, kakor je vsakemu učitelju znano, na naših ljudskih šolah, posebno na kmečkih, tega doseči ni mogoče. Ker to ni lahko doseči, mora pa učitelj vendar skrbeti, da imajo vsi učenci vsaj jednake, dobre zemljevide domače kronovine, avstrijsko-ogerske monarhije in morda še Evrope. Ker so tedaj učenci z zemljevidi slabo preskrbljeni, znati si mora učitelj pomagati na drugačen način, namreč sè stenskimi zemljevidi in globusom. Postavno mora vsaka šola biti preskrbljena za ta pouk sè sledečimi učnimi pripomočki: globus, zemljevid polnobel, domače kronovine, avstrijsko-ogerske monarhije, Evrope in Palestine. Razume se, da mora biti učitelju v skrbi, da si krajni šolski svet omisli le v resnici dobre zemljevide, ki ustrezajo vsem metodičnim zahtevam, ker je drugače pri teh skromnih učnih pripomočkih vsak uspeh nemogoč. Če je pa šola preskrbljena z dobrimi, za ljudskošolski pouk primernimi stenskimi zemljevidi, če imajo vsi učenci jednake, dobre zemljevide domače kronovine, avstrijsko-ogerske monarhije in vrhu tega še Evrope, se vsaj na jedno- in dvo-, pa tudi trirazrednih ljudskih šolah lahko doseže po učnih črtežih predpisan smoter.

Od dobrega zemljevida za šolski pouk se zahteva v prvi vrsti, da se to, kar je na njem zaznamovanega, z resničnostjo vjema, da je učenec v stanu, iz njega posneti zemeljske razmere in njeno razčlemba, kar je pri vsakem zemljevidu, posebno takem, ki je namenjen za šolsko rabo, glavna reč; goro- in vodopisne razmere morajo biti posebno določno izražene. Učenec mora iz zemljevida posneti, kakšen je svet, ki ga predstavlja, če je gorat ali raven, kako lego ima gorovje, kje so nizke ali visoke ravnine, kje doline, če ima dosti ali malo tekočih vod, izuzemši take zemljevide, ki so namenjeni le nauku o političnih razmerah. Politične meje ne smejo biti preveč živo izražene, ker učenec potem misli, da je to na zemljevidu glavna reč; bistvena reč na dobrem zemljevidu pa morajo biti vsikdar prirodoznanske razmere, ker se v resnici nahajajo; meje pa se v resnici ne nahajajo, pa se tudi utegnejo spreminjati. Dober zemljevid, posebno za ljudske šole, pa tudi ne sme biti z imeni preobložen, ampak na njem mora biti imenovano le to, kar se pri pouku potrebuje; tedaj morajo za ljudskošolski pouk biti zemljevidi sestavljeni drugače ko za višje šole. Še neke, za slovenske učitelje jako nadležne neprilike, ki pouk o zemljepisju zelo ovira, je tu opomniti, da namreč nimamo slovenskih zemljevidov. Resnica je, da so si zemeljske razmere povsod in v vsakem jeziku jednake, tudi ni namen tega spisa, to nadlego tu pretresavati, le toliko naj se omeni, da bi se zemljepisni pouk na naših šolah jako olajšal, ko bi imeli vsaj dobre slovenske stenske zemljevide domače kronovine in avstrijsko-ogerske monarhije.

Tu naj se omeni še izbor tvarine iz zemljepisja za ljudske šole. Ker je tvarine veliko, časa pa malo, in ker tudi duševne moči učenceve v tej dobi niso še dovolj razvite, treba je izbirati in sicer skrbno izbirati. Razume se, da se mora učence najpoprej učiti spoznavati svojo domovino in sicer, kolikor bližje mu je, toliko boljše, todaj najboljše svojo domačijo, potem domačo kronovino in dalje domačo državo. Najboljše mora poznati svojo domačijo, ker tu dobiva podlago za poznejši zemljepisni pouk, tu se mu razjasnjujejo zemljepisni pojmi in zemljepisni predmeti v tujih deželah se pogosto pojasnjujejo, če se z domačimi primerjajo. Ker pa večina učencev šolski pouk konča z ljudsko šolo, je za nje tudi koristno in potrebno, da dobijo vsaj občni pregled črez tuje dežele in vse dele sveta. Razume se, da se mora pri tujih deželah zopet bolj ozirati na tiste, ki imajo pomen za našo državo, posebno v političnih, kupčijskih in obrtnijskih zadevah.

Pri vsaki posamezni deželi pa se mora zopet prirodoznanskim razmeram večja pozornost obračati ko političnim, vže zavoljo tega, ker se politične razmere, kakor meje, število prebivalcev v teku let vedno spreminjajo, prirodoznanski predmeti pa ostanejo v teku stoletij vedno neizpremenjeni; ravno po tistih strugah tečejo reke, ravno tam stojijo gore, kjer so bile pred sto in stoletji. Na politične razmere pa se mora zopet bolj ozirati pri domovini v ožjem in širjem pomenu ko pri tujih deželah, tudi na ustavo je tu treba ozir jemati. V naših časih, ko imajo državljani pravico, svoje zastopnike si voliti v deželne in državne zostope, je za vsakega državljana potrebno, da ima pravi pojem o ustavi, dolžnostih in pravicah državljanov; ljudska šola pa ima za to skrbeti tem bolj, ker večina učencev pozneje nima več prilike, poučiti se o ustavi in bi, kljub temu da so 7—8 let obiskovali šolo, niti ne vedeli, katere dolžnosti in pravice imajo proti državi.

Pri goro- in vodopisju se ni spuščati v malenkosti; pri goropisju zadostujejo glavna pogorja z najznamenitejšimi vršaci; pri vodopisju glavne reke in le važnejši pritoki. Podnebje naj se omeni le splošno, kolikor se more posneti iz zemeljske lege, vertikalne višine in iz lege in kakovosti gorovja. Od zemeljskih pridelkov naj se omenijo le najvažnejši, namreč tisti, ko so za deželo posebno znameniti in tisti, ki se morejo razlagati iz njenih prirodnih razmer. Kar prebivalstvo zadeva, je ozirati se na njih število, njih duševne in telesne posebnosti, s čim se pečajo in živijo, na stopinjo njih obrazovanosti, na šege in navade, ki jih posebno značijo in ki se morejo razlagati iz zemeljske lege in prirodnih razmer kake dežele.

(Konec sledi.)

Popravek: V zadnji številki je na I. strani v 12. vrsti od spodej izostalo po pomoti nekaj besedij. Dotični stavek ima se prav glasiti: po domačih zemeljskih razmerah zamore se namreč sklepati na zemeljske razmere tujih neznanih dežel, ker zemlja itd.

Prirodopisni pouk v jednorazrednicah.

(Pišeta prof. Henrik Schreiner in J. Koprivnik.)

(Dalje.)

Koliko zadrug naj obravnavamo v kaki šoli, določuje seveda čas, ki nam je našemu pouku na razpolaganje. Tudi tukaj velja načelo, da obravnavamo rajši manje zadrug kar možno temeljito, nego da hrepenimo preveč na obširno na škodo temeljitosti. Istotako ni dvomiti, da si imamo izbrati v obravnavanje najprej zadruga iz bližnje okolice šolskega kraja. V jedno- in v malorazrednih šolah se bodedo morali zadovoljiti zaradi prepričlo odmerjenega časa, da seznanimo učence v prirodopisnem oziru z domačim okrajem. V šolah višjih stopinj pa nam bode možno, da smatramo domači okraj kot del višje zadruga (domovina kot zadruga življenja!), ki jo bode včasih mogoče smatrati zopet kot del višje zadruga, tako da moremo na konec v najširšem smislu tolmačiti zemljo kot zadrugo vseh

živih bitij. Z ozirom na smoter, ki sem si ga tukaj postavil, moram zadovoljen biti s tem, da sem višje zadrage tukaj omenil. Nadalje razpeljavati to misel tukaj tem lože opustim, ker se mi vidi nemogoče, da bi se zadrage višjih stopinj razmotrivalo v jednorazrednicah. Ker pa nekaj tujih prirodnin, ki se ne nahajajo v domačem kraju, ne sme ostati popolnoma tujih tudi učencem te šolske vrste ne (bombaž, kava, sladkorjev trst, kamena sol — ako se v domačem kraju ne nahaja — i. dr.) menim, da ne bode težko najti v domačih zadrugah prilike, da se na-nje navede govorica.

S tem smo prišli do pretresavanja tretjega vprašanja gledé metodike našega predmeta: Kako ti je poučevati prirodopisje? Ker smo se odločili za pouk po združenem življenju, ozirali se bomo v naslednjem seveda le na ta način poučevanja. Kdor je naša dosedanja pretresavanja bral količkaj pazljivo, uveril se je gotovo, da prirodopisni pouk po zadrugah življenja ukazuje neizogibno opetovalne prirodopisne izlete. Mnoge reči, ki po našem mnenju spadajo bitnosti prirodopisnega pouka, pač ne moreš v šolski sobi pokazati. Naj omenim samo velikost in obliko mnogih rastlin, katerih v šolski sobi moremo predočiti le posamne dele; ali življenje v prirodi, ki se razvija v najugodnejšem slučaju, ako namreč moremo v šoli predočiti živa bitja, itak v izpremenjenih, umetnih razmerah. Na medsebojne odnošaje prirodnin, ki so glavni del naše naloge, pri pouku v šolski sobi seveda v smislu nazornega pouka niti misliti ni. Kolikor prirodopisnih stvari v šolski sobi moremo pokazati, ipak ni nič, nego pojedini sotrudniki na odru drame življenja (največkrat pa še te-le ne kot žive delavce, temuč kot nežive preparate, ali pa celo samo male čestokrat majčkene dele od njih; mnogokrat moramo se zadovoljiti z dobrimi ali slabimi podobami, ali pa tudi poučujemo brez vsakega učila); in te pojedince kažemo odmaknjene od pozorišča njihovega življenja, daleč od njihovih prijateljev in od njihovih sovražnikov, brez radosti in brez nadloge. Le redkokdaj se nam bode dal v šolski sobi predočiti majhen prizor iz življenja pojedinega živega bitja. Na ta način učence ne more življenja v prirodi spoznavati, ampak k večjemu nauči se ponavljati učiteljeve besede. Res je sicer, da bode težko, da bi kateri učitelj imel poguma, da bi povzdignil svoj glas proti koristnosti prirodopisnih izletov, toda zanikuje se, da bi se dali izvrševati. Težkoče takšnih izletov, katerih res je ne moremo tajiti, so nekaj na strani učencev, nekaj na strani učitelja. Pred vsem se naglaša, da ni časa za izlete; učenci pa niso razum šolskih ur učitelju na razpolaganje. Ta ugovor je v velikih mestih, kjer so za izlete pripravi kraji čestokrat dalje od šole, jako tehten. Z ozirom na šole na kmetih, imajoče koj poleg šolske hiše izletom pripravne kraje, zdi se mi ta ugovor ničmuren. Tukaj ne gre za več ur dolga potovanja, ampak za izprehode, ki se lahko v prostih dneh, ali pa tudi po šolskem pouku izvršijo, ako n. pr. učitelj učence na potu k domu spremlja. Ako bi bilo potrebno, zagovarjal bi jaz celo to, da bi se porabile pojedine prirodopisnemu pouku namenjene šolske ure v takšne izprehode. „Res, da so še nekateri veljavni ljudje, ki vidijo pouk samo tam, kjer učitelj stoji na katedri in učenci sedé pred njim drže se po zapovedi; ki menijo, da so izleti zgolj učitelju v opočitek. Ž njimi se ne moremo pravdati, oni nas itak ne bi razumeli. Nam je pouk v šolski sobi ali na planem jednako-vreden; kjer je na mestu jeden ali drugi, tam ima nastopiti.“ (Das vierte Schuljahr). „Priroda je boljša od vseh knjig s podobami! Pouči tedaj svoje učence, da bodo opazovali ob potoku kačje pastirje, da bodo v gozdu poslušali ptičje glasove, da bodo gledali na selski livadi blagoslov žetve — in ti si storil več in boljše učinil, nego da si v zaduhli šolski sobi otročjo pamet ubijal s praznimi pojmi in otlimi opredelbami, ali ako jim namesto živih stvari kažeš mrtve podobe ter je pitaš z brezokusnimi berili.“ (Kehr, Praxis). — Sicer pa je treba samo majhnega števila izletov. Troje ali četvero izprehodov v teku šolskega leta, — v vsakem letnem času po jeden, utegnulo bi biti povsem zadosti.

Ako se oporeka, da je težavno pri poučnih izletih red vzdržavati in da so učenci razmišljeni, sodim, da je to popolnoma neosnovano in nepristojno učitelju. Vzbudi in obrani učencem zanimanje; red in pozornost ti bodeta prvi sad od tega.

Znamenitejši zdi se mi drugi premislek: Mnogi učitelji ne razpolagajo o znanju, potrebnem v vodstvo prirodoslovnega izleta. S tem nočem nič oponašati učiteljem. Pri neizmernem bogastvu narode mora učitelj, o katerem ne moremo zahtevati, da bi bil strokovnjak v prirodopisju, zadeti na marsikaj neznanega. Ako pa mu se izmuzne vodstvo učencev, posrečilo se mu bode obračati pozornost na predmete, katere je sam izbral, in dajati učencem posla do sita. In tukaj je treba baš takšnih predmetov, ki vsakemu učitelju morajo biti znani. Od druge strani pa boš s preišljenim vodstvom učence obvaroval razmišljenosti. Da bode pouk v narodi plodovit, treba je skrbno zabraniti, da učenci ne tekajo za vsakim metuljem, da ne pozvedavajo po imenu vsakemu hrostu ali vsaki rastlini — da bi ga kmalu potem pozabili. Ako se pa vže prigodi, da bi učitelj ne znal odgovoriti na kako vprašanje učencevo, pa naj kar brez premisleka izpove. Mnenje, da bi se učitelj moral delati, kakor da vse zna, je krivo in shvatenju neskončne prirodine mnogoličnosti škodljivo. Učenci se morajo tem več preveriti, da bogastva v narodi nobeden človek ne more zmagati. — S tem pa nikakor nočem izreči, da bi učitelj smel zanemarjati učenje prirodopisja; obratno ne moremo mu tega dovolj priporočati. Baš na tem polju je neprestano napredovanje jedini pripomoček, da se obvaruješ zamlakuzenja. Pa ne samo k marljivemu čitanju vselej zanimivega prirodopisnega slovstva bi jaz rad obvezal učitelja, ampak on mora ostati vedno v dotiki z živo narodo. Tukaj nič ne pomaga vsa učenost, ki jo je učitelj zajel iz knjig, ako ne zna sam čitati v odprti knjigi narode. V omenjenem smislu velja Diesterweg-ov izrek: „Učitelj prirodoznanec, učitelj na deželi prirodoslovec.“

Kako je prirodoznanske izlete voditi, ne moremo na tem mestu na drobno razpravljati. Morebiti, da o drugi priliki izpregovorimo o tem predmetu katero besedo; tukaj bodi le v obče povedano, da učitelj vsak takšen izlet mora nastopiti in voditi po dobro preišljenem načrtu. Z vsakim izletom družiti se mora določen smoter, ki ga učitelj ne sme izgubiti iz vida. Med izletom obračati je pozornost učencev na reči, ki jih v šolski sobi ni moči kazati. Tedaj se ima najprej opazovati življenje zadrage kot celota (prst, rastline, živali) in na predmetih, izbranih v poznejše natančnejše razmotrivanje, njih odnošaji mej seboj in k zadrugi. Na rastlinah bode tedaj treba opazovati stališče (povodne, močvirne, senčne rastline itd.); na drevesih velikost, kako se razraščajo, steblo in koš itd.; na živalih bivališče, hranitev itd. Kar lahko s seboj vzameš (rastline ali njene dele, živali, ako se jih lahko ulovi, rudnine in hribine) prinesi, ako spada v tvoj učni načrt, v šolo, da se natančneje pregleda in ponovi. V ostalem opozarjam na slovstvo o prirodopisnih izletih, kjer morem žal-da, navajati samo nemške pisatelje: Junge: „Was ist zur Ausföhrung von Excursionen zu beachten?“ „Deutsche Blätter“ für erziehenden Unterricht 1883. Nr. 5—8. — Schmid: „Encyclopaedie des gesammten Unterrichtswesens.“ Članek: „Naturgeschichtliche Excursionen“ od C. L. Kirschbaum-a in „Natarsinn“ od B. Sigismund-a. — E. Scheller: „Die naturkundlichen Excursionen,“ „Deutsche Bl. für erziehenden Unterricht 1879.“ — Ernst Pilz: „Über Naturbeobachtung des Schölers,“ Weimar 1882. — H. Wendt: „Über Excursionen, mit besonderer Berücksichtigung der Schölerziehung in grossen Stöden,“ Elberfeld 1884. — E. Kögler, „Schulspaziergänge,“ Eisenach 1875.

Trije ali štirje izleti ne bodo seveda podali priložnosti, da bi se opazovalo vse, kar bi bilo v obravnavo zadrage želeči ali pa še potrebno. Vsaj je mnogo prikazni, ki se ne dajo opazovati istodobno, ampak druga za drugo, gostokrat v daljših presledkih. Spominjam n. pr. na razvoj rastline, na preobražanje žužkov itd. Takšni pojavi zahtevajo nadaljevano ali večkrat opetovano opazovanje. Marsikateremu potrebnemu opazovanju

menda pri izletu ne bode prilike. Sem spadajo pred vsem pojavi življenja pri živalih, iz katerih je moči spoznati njih odnošaje k drugim živim bitjem. Ne boš vsakokrat zasačil živali v hipu, ko baš leze za svojim kruhom. Da pa dobimo za pouk dovoljno opazovalne snovi, je potrebno učence navajati, da opazujejo sami. Ernst Piltz objavil je o tem dva majhna spisa: „Ueber Naturbeobachtung des Schülers, Beitrag zur Methodik des Unterrichtes in der Heimat- und Naturkunde“, in „700 Aufgaben und Fragen für Naturbeobachtung des Schülers in der Heimat.“ Weimar 1882. Učitelj spodbuja učence k opazovanju prirode s vprašanji, ki je stavi v podobi nalog. Učence je obvezan odgovor sledi lastnih opazovanj najprej v opazovalnem zvezku kratko zabeležiti, da se potem uspehi opazovanja pri poznejšem pouku lahko porabijo.

(Dalje sledi.)

O lepoznanstvu.

Piše Ivan Klemenčič.

(Dalje.)

III. O pomenu lepoznanstva pri vzgoji in pouku.

Dom in šola, vgoja in pouk imata nalogo, mladega človeka vsestransko izobraževati. Posebno pa šola nima namena, učencem le odmišljene pojme podajati, ampak vse strani človeka se imajo enakomerno izobraževati, razum, volja in čustva; zato se mora pri vzgoji in pouku vse porabiti, kar sega v lepoznanstvo.

Lepoznanstvo ima pri vzgoji važen pomen, ker posreduje blaginjo človeštva in duševno plemenitost. Lepoznanstvu je namreč pri vzgoji namen, mlada srca polepševati z vtisi, ki jih prejema po lepih predmetih. Pri vzgoji se je na lepoznanstvo toliko ozirati, da se uči mladina vnemati se za vse večno lepo v naravi in v umetnostih, za vse, kar ima vzorno bitnost in vzbuja višje duševno življenje ter človeka povzdiguje nad to, kar je nestanovitnega in minljivega. Pri vzgoji naj se gleda, da raznovrstni vtisi, ki jih otrok prejema, njegovo srce blažijo in do dušne lepote vodijo, da mu dopada vse, kar je vedno in večno lepega, in se uči pogrešati vsega, kar je čutnega, minljivega. Vzgojitelj naj tedaj skrbi, da se to, kar je stalno in brezpogojno lepo, v otročji duši pokrepi in ukorenini, pa da se zatira, kar je podrednega in minljivega, da se premočno ne ustanovi.

Kar je lepoznanstvo, ima višje duševno svojstvo. Človek pa, ki prebiva v materialnem telesu, je vže po naravi navezan na čutno, pozemeljsko, tvarno, posebno v početku svojega duševnega razvoja. Ko se pa duh začne razvijati in tudi višje sostave moč zadobivajo, naj se polagoma odstranja ali vladi duha podvrže, kar je čutnega, tvarnega, minljivega, da se pot ogladi nežnim, čistim občutom. Tedaj ne kaže pri višjih lepoznanstvih oblikah začetni, ampak jim le pot pripravljati. To pa se zgodi, če se otrok vže v nežni mladosti vadi reda, snage, dostojnosti, sramežljivosti in vsega, kar duha blaži in z milobo obdaja in se vse grdo od njega odstrani.

Lepoznanstvo zapopadenje se proizvaja po stalnem razpoloženju v duši se nahaja-jočem. Vzgojitelju naj je tedaj v skrbi, da v gojencu izobrazuje taka stalna duševna razpoloženja. V to svrhu mu služi vse, kar ima na sebi znak lepega in vzvišenega. Le krepkega vzbudila je treba, katero mladega človeka povzdigne k višjemu življenju. Za to pa je potreba vže v začetku krepkih lepoznanstvih nazorov. Vzgojitelju je v početku opreznemu biti, da na otroka upliva tako, da se v njem ustanovijo v resnici lepoznanstve osnove, ne pa utvori, ki temu nasprotujejo, ki le nižje poželenje zadovoljujejo, namreč poželenje samo z ozirom na to, kar prija. To pa bi se zgodilo, ko bi miki ugodja otroka preobladali. Če pa miki ugodja čute premagajo in omamijo, ne prideš do spoznanja lepega, ampak le čutom ustrežes s tem, kar je prijetnega, zadovoljiš le nižje poželenje.

Miki naj torej uplivajo na otroka dosti silno, pa vendar ne presilno, tako, da jih more pod svojo oblast spraviti. Duševna moč in življenje se morata sicer buditi in črez navadno mero povzdigovati, nikakor pa določene meje ne sme prestopati; to, kar je prijetnega in le čutom ustreza, ne sme postati vladajoče. Če se otrok vadi na izbrana, dobra jedila in sladčice, na vedno novo obleko in raznoter lišp, se mu ne podajo vzorni vtisi, ampak s tem se le vadi sladkosnednosti, mehkužnosti in gizdavosti. Tudi se še lepoznanško ne izobrazuje, ako se uči v družbi sukati in vesti se in raznih lepih, pa praznih izrazov. Vadi naj se povsod čedno in spodobno se vesti, kar pa gre črez to, naj nikomur ne velja za posebno prednost in vzor umne vzgoje, ker vse to se ozira le preveč na vnanjost, a ne na blaginjo srea in izobrazbo vzvišenih občutov in višjega duševnega življenja.

Tu pa naj se nikar ne misli, da bi s tako lepoznanzko vzgojo mlademu človeku kaka nevarnost pretila. Razume se, da se ne sme ta stran človeškega duha črez mero izobrazevati, ampak toliko, da je s celo vzgojo v primernem soglasju. Otrok naj se izreja tako, da je razumen, pameten, pobožen, nraven, pa tudi, da ve spoznavati, ceniti in uživati, kar je vzvišeno lepega. To pa se samo po sebi tudi ne ustanovi, ampak kakor potrebujejo druge strani človeškega duha potrebnega uka in navoda, tako tudi lepoznanstvo. Še le, če se posamezne strani človeškega duha pravilno izobrazijo, nastane celotna, soglasna vzgoja. Velikega pomena pa je lepoznanška izobrazba zato, ker povzdigne človeka iz pozemeljskih teženj, skrbi in nadlog k vzornemu življenju. Ona upliva na srce človeško, kakor okrepečevalna rosa na ovele rastline in ga uči uživati najčisteje občutke, katerih z vednimi pozemeljskimi skrbmi otrpreno srce zapopasti ne more.

Da se početni lepoznanški utvori začnejo v otroku ustanavljati, potreba je za to primernih nazorov ravno tako, kakor pri drugih izobrazbah človeškega duha; začne naj se z najnižjimi oblikami. Človeška narava je taka, da začne prvotno sè svojim razvojem pri najnižjem in potem gre polagoma dalje do najvišjega. V prvih letih svojega življenja otrok ni sposoben za višje vtise. Ko se pa telo bolj ukrepi, tudi višje sostave začnejo razvijati svojo moč. Otrok kmalu začne razločevati svitlejše reči od temnejših in mu dopadajo; začne razločevati barve in oblike teles, spoznava osebe, katere so v njegovi bližini in jih loči od tujih, pozna svojo mater in očeta, varuha, brate, sestre; spoznava ljudi v svoji bližini tudi po glasu; ima dopadenje nad lepo zvonečimi glasi itd. Višja čuta se začneta polagoma razvijati in dobivati svojo moč.

Da se višja čuta pravilno izobrazujeta in da se tako polagoma začne delati podlaga za višje občute, skrbeti je treba, da se na nja tudi pravilno upliva in to vže v prvi mladosti. V prvi mladosti na človeka gledé duševnega in telesnega razvoja upliva najbolj snaga. Snaga je tisti blagi čuvaj, ki spremlja človeka v življenju, da ga varuje omadeževanja na telesu in na duši. Da pa človeku snaga postane prirojena, naj se je skrbno vadi vže v nežni mladosti. Pridno naj se umiva; obleka njegova naj bo čista in snažna, tako tudi prostor, v katerem prebiva. Tudi na ljudeh, kateri imajo ž njim opraviti ali s katerimi pride v dotiko, ne sme zapaziti nesnage. Koliko se v tem pregrešijo stariši in reditelji, posebno v nižjih, pa tudi v višjih stanovih, je dovolj znano. Pogosto se gleda preveč na vnanji lišp in lepoto, premalo pa na telesno snažnost. Dostikrat se primeri, da lepa, nagizdana obleka zakriva nesnago telesa, češ, saj se ne vidi. Otrok naj se sam vže v nežni mladosti vadi, da ne ponesnaži ne samega sebe, ne svoje obleke, igrač, oprave in drugih reči, ki jih dobi v roke. V prvi mladosti mora se mu vže veepiti ljubezen do čistote in snage in gnjus do nesnažnosti. Pomniti je namreč, da telesna čistost pospešuje tudi telesno zdravje in da je vnanja čistost najboljša bramba za ohranjenje dušne čistosti in lepote.

(Dalje sledi.)

O razvoju bolgarskega šolstva.

(Spisal prof Ant. Bezenšek.)

(Dalje.)

Stari učitelj, pozneje minister in sedaj penzionist Petko Slavejkov je bil, zdi se mi, najznameniteje med onimi, ki so se borili za narodno šolo. Trnovski tedanji metropolit Panaret in njegov naslednik Neofit bila sta velika grkofila (grkomana) pa še večja „Fanariota“; kazalo je torej malo smešno lice, ko se je začel boriti z njima mlad selski učitelj Slavejkov, kateri je bil jedva dovršil svoje šole l. 1843 v Svištovu. Začel je kovati proti Neofitu satire v bolgarskem jeziku, katere so šle od rok do rok ter polne zdrave šaljivosti v narodnem slogu mnogo pomogle, da so se začele ljudem oči odpirati in da je počasi izginil „lesk“, kateri je obdajal glave visokim mogotcem, narodnim protivnikom. Za kazen je dal Neofit Slavejkova zapreti v svoj kurjnik, kder ni sedel še celih 24 ur ne. Potem je moral zapustiti Trnovo, ter je začel po okolici učiteljevati v narodnem jeziku; seveda so ga neprenehoma preganjali od vesi do vesi, tako da se ni mogel nikjer stalno naseliti. Pa vendar povsod so njegove besede pale na plodna tla, ter mnogi izmed denešnjih bolgarskih rodoljubov, kateri so bili učenci Slavejkovi, znajo še danes o njem pripovedovati, kako jih je spodbujal in navduševal v šoli za narodno idejo. Zvunaj šole pa je zbiral narodne poslovice in pesmi; a tudi sam je marsikatero skoval in podajal v posebnih knjižnicah duševno hrano svojim rojakom.

V obče životopis Slavejkov-ega zamore se imenovati zgodovina terpljenja. A istotako zgodovino imajo še mnogi drugi tovariši njegovi.

Ko se je takim potom narod počasi pripravil in navdušil za naroden jezik, začel je pisano gledati na duhovnike, ki so mu po cerkvah čitali in propovedovali le v grškem jeziku. Začel je sam goniti „fanariote“ in „grkomane“ iz svojih cerkev, ter jih nameščati s svojimi sinovi. Pri nižjih duhovnikih, med katerimi je vže tako bilo nekaj narodnih, se je delo začelo, z visokimi se je skončevalo, dokler se ni celo narodno-cerkovno vprašanje rešilo l. 1870. s priznanjem samostalnega bolgarskega eksarha, kateri ima sedež v Carigradu. Pri tem je seveda dosta omagala ruska diplomacija; a izmed domačih sinov so si pridobili posebnih zaslug: Ilarion, Čomakov in drugi.

Ko je Bolgarska cerkev bila pripoznana kot samostalna in s sultanovim fermanom potrjena, bilo je vprašanje o narodnih šolah tako reči samo po sebi rešeno, kajti bilo je zmirom v tesni dotiki s cerkvenim. Bolgari so začeli povsod marljivo nove šole odpirati in stare, kder se je prej šopirila grščina preustrojevati. Kot zaslužen mož v tem oziru pokazal se je Jakov Gerov-Koprivščan, kateri si je pridobil dosta zaslug za šole v Plovdivu in po bližnjih mestih. Pozneje je postal ruski konzul in sedaj živi kot zaslužen a čil starec v Plovdivu s svojo rodbino v jako dobrem gmotnem položaju. Ž njim mi je večkrat priložnost osebno občevati, ter se radujem njegovim pripovedkam o starih časih. Istotako mi je osobno znan star učitelj Dobrovski, ki tudi živi tukaj, in je pri svojih 75 letih še jako bistrega duha ter poln zanimanja za vse, kar se vrši in snuje v sedanjej dobi. Ako bi hotel naštevati vse patriarhe na polju narodnega učiteljstva, ne bi prišel tako skoro do konca. Samo še naj pristavim imena: Joahim Grujev, sedanji ravnatelj Plovdivske gimnazije, kateri je mož kakih 55 let, a učence Gerova; učitelj Mihajlovski, ki neč starogrščino na višej šoli v Sofiji, njegov tovariš Balabanov (bivši minister) potem Teodor Burmov (bivši ministerski predsednik), Cankov itd. Vsi ti možje so delovali kot učitelji vsak v svojem krogu z znatnim uspehom ter si pridobili velikih zaslug za potomstvo. Žal, da jih je politična borba razdelila v razne tabore, kder so v novejih časih potratili dosta svojih močij ne tako koristno, kakor prej v učiteljskem stanu.

Pred osvobojenjem Bolgarov delovali so ti in drugi možje marljivo kot učitelji. Sploh se je v onih časih vsa inteligencija samo v tem stanu nahajala, kajti do drugih služeb jej pod tursko vlado niso bila vrata odprta. Ko je pa država postala neodvisna, vsprejeli so ti učitelji razne državne službe kot uradniki, sodniki itd. A pri učiteljstvu so le redki ostali. Še-le ko se je izšolala v svobodnej dobi mlaja inteligencija, popolnila je ona za silo mesta učiteljska po srednjih in viših šolah. Deloma pa delujejo tudi tujei iz drugih slovanskih dežel na tem polju. Kar se pa tiče narodnih ali osnovnih šol, tam je še pomanjkanje zmirom veliko.

Učitelji, kateri delujejo sedaj na bolgarskih šolah, mogli bi se razdeliti na tri vrste: prvič so taki, ki so se za učiteljstvo pripravljali na vseučiliših in pripravnicah; drugič taki, ki se sicer niso pripravljali, a so se v tej stroki izurili — kolikor toliko — z večletnim službovanjem; tretjič taki, ki so se bili lotili kake druge stroke, pa niso uspeli, ter so prišli v rede učiteljev, kakor Pilat v „Credo.“ Prvih je morda 15°/_o, drugih 45°/_o a ostalih 40°/_o je tretje vrste. Poslednjih je največ med narodnimi učitelji. Da se ne bi reklo, da sodim morda površno, ali pristransko, naj navedem tukaj besede uredništva „Našega učilišta“ br. 1. l. 1887. str. 9. in 11.

„Ko je naroden učitelj človek nepriljubljen, ko ima na leto plače samo 1000—2000 grošev*), to se primamijo samo taki ljudje, da postanejo učitelji, kateri so hodili vže po raznih pisarnah, so trkali na mnogo vrat a nazadnje so postali učitelji, da si vsaj prislužijo vsakdanjega kruha. Vsako drugo polje je prazno, samo politično je polno. „Diplomatov“ imamo toliko, kolikor šteje Bolgarija državljanov, a učiteljev manjka.“

V istem članku tarna urednik Pundeč, bivši šolski nadzornik Kistendilski na celih 14 straneh o neuspehih v narodnih šolah; pravi, da smo začeli hišo narobe zidati: namesto da začnemo z osnovnim ljudskim obrazovanjem, začeli smo z višjimi šolami, katere odgojuje več poluččenega proletarijata kot koristnih državljanov. Potem pravi: „Naš naroden učitelj ni vestno in dovoljno pripravljen za svoj poklic; tudi nima sredstev, da bi se mogel po svojej želji nadalje izobraževati, na pr. da bi si uredil knjižnico. Njegova plača je premala, služba nij stalna itd.“

Začeli so torej razmišljavati zrelejši in izobraženejši učitelji o tem, kako bi se poboljšal gmoten položaj učiteljem v narodnih šolah. (Konec sledi.)

*) Jeden groš je 7—8 novč. avstr. rv.

Slovstvo.

Zagovor na odgovor gospoda prof. Fr. Hubada (Pop. štev. 6.)*) Dolžnost kot ocenjevatelj me veže, da se kolikor toliko zagovarjam. Nisem jezikoslovec ne po zvanju še manj po znanju. V jezikovnih stvarih torej moja sodba ne more biti merodajna; tega si tudi nisem nikdar domišljjal. Skušal pa bom se opirati na naše slovničarje, in če tudi ne bom pogódil pravega povsodi, tu in tam bom morebiti vendar uveril katerega, da moja skromna ocena ni bila večista neopravičena. Gospod pisatelj mi je v svojem odgovoru tu in tam olajšal moj zagovor, da ne bo treba drugoč vsega navesti. — V oceni sem pisal, da me je jezikovna stran

nemilo dirnila zbok tega, ker v „Junakih“ ni tiste doslednosti v besednih oblikah, katere moramo zahtevati v knjigah za mladino. Dejal sem: „Ako se je (pisatelj) poprijel té ali óne besedne oblike, obdržati bi jo moral v vsej knjigi“, in „Nedoslednost v besednih oblikah zmoti dečka, česar posledica je nerazumljivost, in deček odloži knjigo nevesel in nezadovoljen.“ To so načela, po katerih sem se predznil oceniti knjižico gosp. prof. Hubad-a, s tega stališča sem sodil. V vsej oceni odsévajo tá načela, ki se vsaj meni zdé takó važna in merodajna za vsakega pisatelja pišóčega za mladino, da jih ne bi smel opustiti nikdár. Gospod pisatelj sicer priznava, da se nahajajo nekatere ne-

*) Za slednjo številko prepozno došlo. Uredn.

doslednosti (našteje jih), katere bi mogel smatrati tudi za tiskovne pogreške; umeva se, da se temu brez ugovora udam. A da jih gospod pisatelj hoče opravičiti s tem, ker zbira gradivo leta in leta, kakoršna marljivost je gotovo hvalevredna, kar mora vsak rodoljub priznati, nismo pričakovali. V svoji oceni hotel sem opozoriti gospoda pisatelja v prvi vrsti na nedoslednosti v pisavi, ker se mi jih je zdelo nekoliko vendar preveč. V dokaz sem jih le nekaj navel. Nasprotni moji trditvi piše, da je vedel zakaj piše tako in ne drugače. — Ako je gospod pisatelj nasprotni mojemu mnenju hotel rabiti za besedo Gewaltthäter silnež, silovitnež, zakaj se vsaj za jedno ni odločil? Ako pa misli, da bo umel vsak deček brez daljšega razlaganja, ne morem temu pritrditi, ker me večletna skušnja drugače uči. — Gospodu pisatelju je **ujeti** abfangen, **vjeti** einfangen. Nemece dela razloček med tema glagoloma, a gospod pisatelj po mojem mnenju ni bil povsodi dosleden (glej str. 59). — Gosp. pisatelj meni, da niti Šuman niti Janežič ne nasprotujeta, ako pišemo zdaj **vpije** zdaj **upije**. (Sicer primeri starosl. vüpiti, srb. vapiti, rusk. *vozopiti*). Ako bi tá trditev tudi istinita bila, nasprotuje pa temu doslednost v pisavi. Ne vemo, kako se to zлага s besedami gosp. pisatelja, da je pisal tako in ne drugače. Spodaj v opombi sicer pravi, da piše **zavpije** radi samoglasnika, po katerem se čuje jasen **v**. Iz té opombe sklepam, da je gosp. pisatelju pravilo, da piše le radi prednjega vokala **v**, in mislil sem, da bode vsaj v tem dosleden. A na str. 60. piše pa vendar **zavpije**. — Da je oblika „**vneti**“ pravilna in „**uneti**“ ne, trdim še zdaj. Zakaj je Šuman (Slov. za sr. š.) str. 6 v opombi dodal tudi **u**, odkritosrčno rečem, da ne vem. Meni se zdi zato, ker to predponko karantanski Slovenci v nasprotju k panonskimi povsodi izgovarjajo **u**. Čemu pa str. 146 isti slovnicear izrečno uči, da se predponka **v** v pomenu in izviru točno loči od predponke **u**? Gospod pisatelj trdi, da se pri tem glagolu ne gre ni za lat. in (akoravno pravijo incendere) v pomenu **hinein**, gotovo ni dvomljivo. A jaz mislim, da vendar tudi. Od glagola „**vneti**“ je deblo **im** (*jim*), ki pomeni **nehmen**, **fassen**. V sestavi izpreminja se v **amem** kakor **sname** (stsl. *sün-eti*), **vzamem** (*vüz-eti*), **vname** (*vzn-eti*); „**vneti** se“ bi torej bilo Feuer in sich (*auf*) **nehmen**, in mislimo, da tukaj predponka **v** tudi pomeni devanje. Sicer pa gosp. pisatelj tudi tukaj ni dosleden, zdaj piše **uname**, zdaj zopet **vname**. — Janežič sicer pravi, da ima **derem** zraven

pravilne oblike **deroč** tudi **derèc** kot pravi pridevnik (prim. še Šuman po Mikl. pr. 137.), vendar se s tem ne reče, da je tá oblika opravičena tudi v književnem jeziku. Levstik v svoji slovnici n. str. 65. uči: „Es sei erlaubt, hier die Bemerkung zu machen, dass etliche slovenische Schriftsteller die falschen Mittelwörter der Gegenwart von den richtigen sehr gut zu unterscheiden wissen, trotzdem aber in ihren Schriften auch falsche Bildungen dulden, weil sie zu fürchten scheinen, der gemeine Mann könnte sie vielleicht sonst nicht verstehen. Diese Befürchtung ist grundlos. Der Sprache des gemeinen Mannes ist die Regel, nach welcher diese Mittelwörter, die er nur sehr spärlich anwendet, zu bilden sind, gänzlich abhanden gekommen; darum kann man von ihm bald das Richtige: **deroč**, **letèc**, **stojèc** u. s. w., bald das Falsche: **derèc**, **letòc**, **stojòc** hören und es ist ihm vollkommen gleichgiltig, ob er **derèc** oder **deròc**, **letèc** oder **letòc**, **stojèc** oder **stojòc** liest; der reinen, korrekten Schriftsprache kann aber dies keineswegs so gleichgiltig sein.“ Primeri še Levstik v Ljublj. Zvonu l. 1881 na str. 779. — Ako tudi hočemo med besedama „**trobac**“ in „**trobentac**“ razlikovati, ne gre vendar, da bi vzeli **trobentac** za „**Trompeter**“, ker je **trobenta** „**Posaune**“ in med „**Trompete**“ in „**Posaune**“ je zopet razloček. — Kar se tiče oblike „**morija**“, čujmo zopet Levstika (Nauk slov. žup. na str. 194.): „**Obrazila** „**nija**“ zdaj vse čiharno slovânstvo néma, razven nas, katerim je najprva oča Marko (l. 1781.) zapljúnil besede, kakoršne so: „**abotnja** die Thorheit, **prostnja** die freie Herrschaft, **zdravnja** die Arzenei, **lakotnja** die Unersättlichkeit itd. (morebiti opiraje se na besede: **copernija**, **uhernija**, **kaplantja**, **kompanija**), ter za njim je iz Gutschmann-ovega peresa (1789. l.) prišlo: **škofnja** das Bisthum, **vesnja** die Dorfschaft, **poroknja** die Bürgerschaft, **prešušnja** der Ehebruch itd., potem iz Vodnik-ovega sodnja in iz Metelk-ovega (na 42. str.) **gornja** das Berggericht, a pozneje smo poródili **nèstvor** za **nestvòrom**: **obrtnja**, **uradnja**, **colnja**, **stotnja** itd. Vredno bi bilo takej barbarščini slovò dati!“ In Bož. Raič v Zori l. 1872. na str. 79. piše: „**Oblika** **župnja**, **dubojnja** ni slovenska, nego grško-latinska. (Primeri še Šuman-ovo slov. po Mikl. pr. na str. 226). — Gospod pisatelj „**Junak-ov**“ pravi v odgovoru: „**Pod** **slavnim** **nadvojvodom**“ je po mojem mnenju tudi prav navadno, ker se drži **národ** **moške** **sklanje** itd. Ne vém, kaj hoče s tem reči, da „je tudi prav navadno.“ Ali morebiti s

tem meni, da se tá oblika pogostoma med narodom čuje in je zaradi tega opravičena, ali celó pravilna? Po analogiji sklanja tudi národ tu in tam Marko Markota, celó dečko dečkota! In kdo bo trdil, da so té oblike, če tudi po analogiji tvorjene, pravilne ali vsaj opravičene v književnem jeziku? Levstik v svoji slov. str. 19. uči: „Männliche auf a auslautende Nennwörter werden richtig nach dem Muster roka abgeändert.“ Janežič str. 37. pa pravi: „Po moški sklanji preglbljemo radi moške samostavnike z ženskim koncem a, kakor možina, oproda, sluga, starašina, vedovina, vodja vójdova itd. Boljše in svojstvu našega jezika veliko prikladniše pa je sklanjati take samostavnike po starem, kakor se tu pa tam še sedaj nahaja med ljudstvom, t. j., po ženski sklanji, namreč itd.“ Primeri tudi Šuman ovo slov. po Mikl. pr. na str. 92. — Ne morem uvideti, zakaj ne bi smel pisati „odlikoval se je junaka“ ali „odlikoval se je kot junak?“ Čemú treba nemški tako in tako tolmačiti! To je ravno naša nevolja, da nemški mislimo, slovenski pa pišemo! Sicer pa nepokvarjen Slovenec nikdar ne reče „pokazal ali celó skazal se je junaka“, nego vsikdar „pokazal je, da je junak.“ — Kar se tiče oblike „obrnjen“, piše Štrekelj v „Ljublj. Zvonu“ 1885 str. 300: „Pisatelj (Šuman) je pri glagolih II. vrste za part. praet. pass. vložil **dignen**; ne vem, ali kje drugde tako govorijo, nego tam, kjer sploh izgovarjajo za nj. Miklošič je v svojo slovnico sprejel obliko: dignjen. Ako pa hočemo biti dosledni v izganjanju analogijskih tvoritev, spremeniti nam je sploh vso pisavo. Ne morem kaj, da ne bi za vse óne, ki pogrevajo stare opuščene oblike, postavil sem par besed treznega nemškega filologa“ itd. Šuman se na tó v istem listu str. 570 zagovarja s tem, „ker se pisatelji majajo med **n** in **nj** in ker je v stsl. tako.“ Radi slednjega razloga postavil je tudi Janežič str. 83. dvignen, a se na tó obliko nič več ne ozira. In Cigale v Termin. XI. piše: „Po zahtevah slovenskega narečja in da bi srbsko-hrvatskemu jeziku pritegnili še v tem, imelo bi se pisati: **ganoti**, **sklenoti**, **ugasoti** in dalje: **ganen**, **sklenen**, **ugasnen**, **ganenje** ali **ganotje** itd. No dokler se temu upirajo najbolj slovenski pisatelji, dajóč takim glagolom v nedoločniku obliko glagolov 4. vrste, ne more se z razlogom ugovarjati proti oblikam: **ganjen** itd., izvedenim iz nedoločnika po 4. vrsti. — Janežič je postavil obliko **uni** v oklep, ker se v narodu na zahodu čuje in

ker je še takrat rabila nekaterim pisateljem. Gospod pisatelj preskočil je 62. str. Janež. slov., kjer stoji: „Na mesto staroslovenske oblike **i** (= **ji**), **ja**, **je** v imenovalniku je stopil v novoslovensčini **kazavni**: on, ona, ono.“ V Šuman-ovi slov. po Mikl. na str. 106 § 45: on, ona, ono, ki imá le v imenovalniku pomen zaimena 3. osebe er, sie, es; v ostalih sklonih pomeni quidam, certus ein gewisser; za tá zadnji pomen se glasi možki imenovalnik **on**, **oná** ali **oní**, na vzhodu tudi **onéj**. Iz oni se je razvil na zahodu **uni** jener, **uni-le**, **le-uni**; za onadva se rabi tudi onédva in ojedva, onéja štirsko, onédva in onéva ogr.“ In Levstik v slov. str. 40. uči: „Statt ón, óna, óno spricht das Volk: ún, úna, úno, wie es auch (takrat l. 1866.) geschrieben wird, was aber so falsch ist, als wenn man statt: Bóg, róg, kost darum Búg, rúg, kúst schreiben wollte, weil es so gesprochen wird.“ Tudi tú hoteli smo gosp. pisatelja opozoriti na nedoslednost, ker piše tu **uni**, tam **óni**. — In tako mrgoli takih in enakih nedoslednosti v pisavi, kakor: tisoč in tisuč, vendar in vendar, prvokrat in drugokrat, izgled in vzgled, štirje in štirije, kerdelo in krdelo, blizo in blizu, tja in tje, vnuk in unuk, više in višje, vstaviti in ustaviti, vstaši in ustaši, vzeli in uzeli itd. Na kak način bo se nam utrjevala pisava, ako bomo táko odobrávali? — In gospod pisatelj meni, da v mnogih slučajih, kakor kedaj naj pišemo **v** ali **u** itd. odločuje vedno le subjektivno mnenje pisateljevo. Ne morem verjeti, da so to nazori gosp. prof. Hubad-a! Ali se ravno v tem oziru ne razločuje subjektivno mnenje karantanskega Slovenca od panonskega? Karantanski bo po svojem subjektivnem mnenju pisal le: udreti, ustaviti, urezati, ulomiti, uskočiti, ubiti itd., panonski pa povsodi: vdreti, vstaviti, vrezati, vlomiti, vskočiti, vbiti itd. Ali ni velik razloček med tema oblikama? Istina je sicer, da je v mnogih slučajih doslej prevladalo subjektivno mnenje pisateljevo, in baš zaradi tega smo imeli toliko pisáv, kolikor pisateljev. Resnobni pisatelji in slovnicearji uvideli so že zdavna, da je tó v kvar našemu slovstvu; radi tega trudijo se, osobito zdaj, da „ustanovijo slovenski pravopis, da doženó raznovrstnim slovniskim oblikam pravilno lice.“ A jaz še posebej trdim, da v spisih za mladino treba največje doslednosti v pisavi. „Moderni jeziki imajo vsaj za jedno besedo jedno pisavo.“ (Šuman v „Ljublj. Zvonu“ 1885, 569).

Jos. Freuensfeld.

Društveni vestnik.

Iz ptujkega okraja. (Učiteljsko društvo). Zborovanja našega uč. društva dne 6. marca se je udeležilo 24 udov. Novoizvoljeni predsednik, nadučitelj Robič, ki je že pred 7 leti kot tak deloval, pričujoče pozdravi s prijaznim nagovorom, v katerem pozivlja vso učiteljstvo ptujkega okraja k poprejšni edinosti in slogi, k vzajemnemu duševnemu delovanju, k varovanju in pospeševanju vseh šolo in uč. stan zadevajočih koristi. Predsednik je na dalje govoril o koristi društvenih zborovanj, katera hoče tako urediti, da bodo zares učiteljem kaj koristila. Skrbel bo za primerna prednašanja o rečeh, ki kažejo vsakdanje potrebe v ljudski šoli in za praktične učne poskuse, ki jih bodo prednašali zbrani učitelji in se o njih razgovarjali po parlametarnem redu. Že ranjki škof Slomšek je pisal, „da nam učiteljem tudi treba pogovoriti se, kako bi učili, šolo dobro ravnali, vzrejali otroke ter polepšali našo domačo zemljo.“ Na dalje priporočuje predsednik, da učitelj naj si družbe išče pri svojih sotrudnikih, tedaj vsak mesec jedenkrat v uč. društvu, kjer se pri zborovanju vsi skupaj snidemo in sicer predpoldan k duševnemu delu, popoldan pa k razveseljevanju svojih src; v taki veseli družbi se tudi lahko vadimo v petju in godbi. Tako bodo društvena zborovanja ne le pospeševala učiteljevo duševno stanje, ampak koristila bodo tudi njegovemu družbenemu življenju. S tako uravnanimi društvenimi zborovanji pa bomo tudi očitno pokazali, da ljubimo svoj stan, in ako učitelj svoj stan ljubi, ljubi tudi narod, iz katerega izhaja, kateremu živi in za katerega se trudi. Konečno predsednik vabi vse sotovariše in tovarišice po celem ptujkem okraju, naj duševno in materijelno vsak po svoji moči podpirajo naše društvo, da naj društvena zborovanja marljivo obiskujejo in da naj se združijo vsi učitelji ptujkega okraja z nami v našem društvu*) ter pokažejo, da delajo javno in odkrito za svoje izobraževanje in potrebe svojega stanu, za izobraževanje in potrebe našega naroda. Nagovoru predsednika je odgovorilo zbrano učiteljstvo z navdušenimi „živio“-klici. — Delegatom za letošnji občni zbor „Zaveze“ se volijo gg. Kavkler, Herič in Zupančič. — Sledila so potem poročila o Slomšek-ovi nagradi in o nabiranju dobrih šolskih pesmi. — Na zadnje predsednik razdeli šolskim vodjem vprašalne pole o stanju ljudskih šol in dotična navodila, ter pozivlje učiteljstvo, da se društvenega zborovanja dne 2. aprila mnogobrojno udeleži.

Na ta poziv se je omenjeni dan zbralo 30 uč-

*) Nekaj učiteljev našega okraja je še vedno pri društvu „Verein der Lehrer und Schulfreunde in Pettau“, katero vztreza le učiteljstvu najnovejšega šolskega okraja „mesto Ptuj“, nikakor pa nam na deželi, ki smo v šolskem okraju „okolica Ptuj.“

Pisatelj.

teljev; bilo je vseh 24 šol zastopanih. Počastili so nas tudi 3 gostje in sicer gg. e. kr. nadzornik Ranner, nadučitelj Sivka od Sv. Tomaža in učitelj Koser od Male nedelje, katere predsednik prav pri srčno pozdravi. Gosp. e. kr. nadzornik je poldrugo uro govoril o statističnem popisovanju ljudskih šol, katero se ima dne 30. t. m. vršiti in nam podajal k temu potrebna pojasnila, za katera smo mu prav hvaležni. Radi pomanjkanja časa preložila se je obravnava društvenih reči do prihodnjega zborovanja, ki se bo vršilo v četrtek 1. maja v Ptuj.

Iz Krškega. „Pedagogičsko društvo“ v Krškem je imelo svoje zadnje zborovanje dne 10. aprila 1890 v šolskih prostorih v Krškem. Zborovanja se je udeležilo precejšnje število udov.

Gospod prvosednik Fr. Gabršek, e. kr. okrajni šolski nadzornik, otvori zborovanje s presrečnim pozdravom na pričujoče. Daljni vsopred zborovanja je bil sledeči:

1. Gospod prvosednik prečita zapisnik zadnjega zborovanja z dne 3. avgusta 1889.

2. Priobčijo se dopisi: Visokemu dež. zboru, kateri je dovolil „Ped. društvu“ za l. 1890. 100 gl. podpore, in posojilnici v Krškem, ki je društvu podarila 5 gl. — sklene se zahvala poslati.

3. Priporočajo se udom knjige g. Rakuša.

4. Dalje prečita g. prvosednik dopis „Zaveze slov. učiteljskih društev.“ Za prihodnje zborovanje „Zaveze“ so voljeni kot delegatje: Odborniki „Ped. društva“ in gg. Bezlaj, Požar in Slanec.

5. Priporočajo se fizikalni aparati tvrdke gosp. dr. Haudek-a in Hervert-a v Pragi.

6. G. dr. Romih razlaga jako zanimivo o pouku elektrike v ljudski šoli. G. govornik kaže na priprostih aparatih, kako je izvajati fizikalne zakone iz poskusov in pojavov in kako se ima na taki podlagi obravnavati dotična tvarina v II. in III. berilu. Zbor mu izreka srčno hvalo.

7. G. prvosednik poroča o statističnem popisovanju ljudskih šol ter podaja razna pojasnila za izpolnjenje vprašalnih pol.

8. Prihodnje zborovanje se določi na 1. dan meseca maja v Radečah, in se sklene, da prosi „Ped. društvo“ okr. šolski svet, da bi bila tudi okr. uč. konferencija tam.

9. Konečno naznanja g. prvosednik, da se je zadnji čas za učilsko razstavo priposlalo dokaj predmetov od raznih domačih in inozemskih tvrdek in da se bode kmalu izdal IV. Pedag. letnik.

P. n. gg. udje naj toraj pridno pošiljajo svojo letnino in naj vabijo nove ude. — Ker ni bilo nadaljnih nasvetov, sklene prvosednik zborovanje s trikratnimi „slava“-klici na presvitlega cesarja, čemur zbor navdušeno pritrdi. Ana Schmidinger, učiteljica.

Iz kranjskega šolskega okraja, 20. aprila.
Vendar enkrat! Tako bo vskliknil marsikdo, čuvši, da smo ustanovili „Učiteljsko društvo za kranjski šolski okraj.“ Dolgo je bilo pogajanje o potrebi ali nepotrebi tega društva. Nepotrebno? Pogubonosni oblaki se zbirajo nad mlado cvetko — novo šolo —

in zlato svobodo našo. Vstrajnega delovanja, združenih moči bode treba, da se postavimo v bran in rešimo barkico, ki pluje po razjarjenem morju.

Prvi občni zbor našega društva bode dne 1. maja t. l. ob 10. uri v Kranju. Dal Bog, da bi se novo društvo lepo razcvitalo! —e—

Dopisi in druge vesti.

V Pragi, dne 8. aprila 1890. Bodoče leto priredi se v zlati slovanski Pragi občna deželna razstava na oslavo stoletnega jubileja prve evropske razstave, ki je bila leta 1791. v Pragi. Vže več ko pol stoletja ni bilo na Češkem občne deželne razstave, ki bi bila predočevala popolno sliko raznovrstnih izdelkov cele dežele češke. Deželna razstava leta 1891. na oslavo stoletnice prve razstave ima biti in bode torej slika ne samo lepih darov, s katerimi je odličila priroda bogato in krasno zemljo češko, ampak tudi vseh duševnih zmožnostij in spretnostij javljajočih se v znanosti in umetnosti, v obrtniji, rokodelstvu in poljedelstvu. Ona bode tedaj jasno svedočila o vseh ovih težnjah in borbah, ki oživljajo neutrudljivo in vstrajno delovanje češkega naroda na polju znanosti, umetnosti in umnega gospodarstva, ona bode iznenadujoč dokaz do sedaj še ne vseobčno, osobito inozemstvu malo znanega napredka, ki ga je dosegel narod češki v poslednjem polstoletju. Delajo se vže sedaj ogromne priprave in ne le v Pragi, ampak po celem češkem kraljestvu opazovati je v vseh krogih najživalnejše zanimanje za veliko in veličastno podjetje, ki ima povečicati čast in slavo češke domovine ter opozoriti tuji svet na velikanski kulturni napredek narodov slovanskih sploh. Tudi stan učiteljski hoče se udeležiti tega velikega podjetja in prispeti po svojih močeh k blagoslovenemu in častnemu delu; učiteljstvo Pražko posebej postavilo si je nalogo, skrbeti za gostoljuben in prijateljski sprejem slovanskih gostov učiteljev. In v tem oziru bode morda zanimalo cenjene čitatelje „Popotnik-ove“, kar piše o tem pedagogični list „Posel iz Budče“ v uvodnem članku svoje 15. številke, tem bolj, ker se neposredno tiče onih gg. učiteljev, ki se želé udeležiti razstave bodočega leta v Pragi:

„Vso zemljo našega kraljestva obvladuje danes jedina misel, ki dramí iz zaspanosti, vzprožuje moči ter vzbuja k činom domoljubne požrtvovalnosti vsakega, kdor je odkritosrčen sin naše domovine.

Jubilejna deželna razstava nam je danes sveteča, vodilna zvezda, v katero zremo z velikimi nadami in h kateri se nagibamo z vso svojo ljubeznijo.

Ni ga stanu, ki bi v domoljubnem oduševljenju le količkaj pomisljal vstopiti v borbo onega častnega tekmovanja, ki ima domovini naši pridobiti priznanje inozemstva in zagotoviti ji častno ime med ostalimi kulturnimi narodi.

Tem manj dá se naš stan siliti k delu toli zaslužnemu in skuša in meri vže svoje moči v družtvih po naši domovini, da bi začasno spoznal, koliko in kako more prispeti k velikemu podjetju in kako daleč se sme v tem oziru spuščati.

Poleg drugih Pražkih učiteljskih društev razpravljala je o tem predmetu tudi „Jednota pedagogická.“ Ni tu ni nedostajalo predlogov več ali manj idealističnih, ki v dobi občega oduševljenja in razburjenosti mislij — da govorimo s pesnikom — kakor meteori vznikajo, se razplamté ter ugasnejo, vendar jeden ž njih dal se je ugrabiti in spajajoč idealnost s realizmom obrzhal se je na površju stvarne in resnobne diskusije. Smemo za gotovo pričakovati, da med gosti naše jubilejne razstave ne bodemo pogrešali poleg učiteljev čeških ni bratov naših slovanskih.

Saj sta nam prirojena ljubezen in sočutje, ki spajata naša srca, in praznik kateregakoli sorodnih slovanskih narodov je praznik vseh pobratimov po jeziku in krvi. Oni bi prišli, četudi bi jih ne vabili, vendar oni pridejo tem bolj gotovo in s tem večjo radostjo, ako jim podamo roko, odpremo jim do globine bratska srca ter jim zakličemo: „Pridite, pridite k svojim! pod streho našo najdete domače ognjišče, zavetišče in vroče srce, med zidovjem našim odmeva isti slovanski zvok, ki srebrno doni tudi v govoricí vaši. Pridite vsi! Hočemo vam pokazati sad stoletnega truda, pridobitve stoletne borbe, stoletnega trpljenja in bridkosti naših, kulturni napredek svoj; hočemo vas seznaniti s tem, kar smo vže na kulturnem potu dovršili, pokazati vam, kaj delamo in kaj še izvršiti hrepenimo“ In da bi, ko pridejo, prišli dejanski k svojim, da bi bili pod domačo streho uljudno sprejeti ter našli dober svet in pomoči, odkritosrčno in prijateljsko srce, za to hoče, kolikor ji moči dopuščajo, skrbeti „Jednota pedagogická.“ Ni to naloga lahka, vendar ni neizvršljiva. Njena idealna vrednost obstoji v tem, da se bo okrepila in utrdila bratska vzajemnost udov našega stanú, v prvi vrsti pa vzajemnost učiteljev slovanskih; praktični njen pomen pa je tudi vsakemu jasen. Vsakdo, ki je količkaj potoval v neznaní zemlji, v neznanem kraju in mestu, z radostjo porabi priložnost, da bi se pogovoril z rojakom o razmerah, katere se ga bodo neposredno tikale, da bi se spoznaval o pogojih, pod katerimi je tu možno živeti

in morda dalj časa bivati, da bi se informoval o znamenitostih in zgodovini kraja in mesta.

Hasek takove informacije pa je dvojen, ako izvira iz prijateljskih nagibov. Praga mej razstavo bo druga Praga, kakor je bila Pešta mej razstavo druga Pešta; upliv nenavadne slavnosti pokazal se bo vsestransko in težko bo njegove skrivnosti pregledati tudi temu, komur drugače in v drugem času mati naša ni bila neznana. Lehko se da misliti, da bo marsikaterega, ki želi razstavo obiskati, vznemirjal strah, najde-li tu sploh streho in za tako ceno, ki bi se dala uvesti v soglas s preprostim proračunom učiteljskim.

Te pomisleke in strah razplaši mu „Informačni i ubytovací výbor Jednoty paedagogické“, ki je vzela teže ter skrbij na se ter hoče storiti vse, kar je v njegovih močeh, da bi za malo denarjev dala se mnogo pripraviti. V prvi vrsti skrbel bo za zadostno število prenočišč skupnih in privatnih, priporočal bo dobre in primerne gostilnice onim, ki z razmerami praškimi niso prišli do sedaj v dotiko ter seznanjal s znamenitostmi Prage, z razstavo in življenjem našim sploh vse učitelje, ki si bodo tega želeli. V odboru ad hoc ustanovljenem zastopani bodo vsi slovanski jeziki naše države. Maškova slovanska šola in neutrudljivi predsednik jezikoslovnega odbora, slavist g. Jan Lego, ki je vlastno sprožil to misel pobratimskega gostoljubja, bodeta vže za to skrbela. Zarad hitrejšega in ložjega sporazumljenja o vzajemnih zadevah povabijo se učitelji avstrijskih dežel slovanskih, da bi poslali v „Informačni a ubytovací výbor“ vže pred razstavo ali vsaj pred prihodom gostov, katerih se tiče, svojega delegata, ki bo sam prijateljsko sprejet in ki bi nam potem pomagal pri vzajemnem zblizovanju s svojimi krajanj. Temu sklepu „Jednote paedagogické“ je iskreno soglasil in ga z veseljem sprejel izvrševalni odbor jubilejne deželne razstave ter ji tudi obljubil vsestransko moralne in gmotne podpore in vsled tega povabil „Jednoto“, da bi izvolila in poslala v generalni odbor svojega zastopnika.

Namero to objavi „Jednota paedagogická“ vsem učiteljem češkim in slovanskim z iskreno željo, da bi z združenimi močmi dosegli blag namen, ki bo ne le v korist slovanskemu učitelstvu, ampak tudi v prospeh časti in slave drage naše domovine in imena slovanskega.

In ker več očij vidi več, pozivlje „Jednota paedagogická“ vse rodoljube doma in zunaj mej domovine naše, da bi se s prašanji, nasveti in sploh vsemi zadevami, ki bi njeni nameri v kateremkoli oziru mogle biti v prospeh, obračali na dotičen njen odbor. Da bi podjetje naše sijajno se nam posrečilo, v to pomozi Bog!

Žilnik, pravnik.

Iz Hrvaške. [Konec.] „Sbor“ je vže začel zbirati narodne motive, od katerih zbirk bo uredil mali muzej, ki bo lep ures „hrvatskemu

učiteljskemu domu.“ Na odborov poziv oglasilo se je vže več darovateljcev; g. V. Bek podaril je nad 200 kom. narodnega veziva; na dalje sta poslala Amalija Markulin-ova, učiteljica v Blinji in Peroslav Bogdešić, učitelj v Dragovcih, poslavši vsak nad 100 vzorcev z narodnim poimenovanjem. Znani hrv. umetnik Avgust Posilović poklonil je svojo zbirko monogramov latinskih in cirilskih črk, ki so sestavljeni od narodnih motivov.

„Sbor“ je tudi lansko leto svoje knjige in novine podelil raznim društvam. — Kot solastnik hrv. učit. doma“ je sodeloval pri slovesnem otvorenju. — Začetkom julija 1889 preselil se je iz Kuković-eve hiše, kjer je imel 14 let brezplačno stanovanje, v „dom“, tu ima sobe za svoje seje, za zbirke, knjižnico, sobe za ekspedijo in za zalogo svojih knjig.

„Sbor“ podpira duševno tudi „čitalnico“ hrv. učit. doma, kateri daje vse liste, katere dobiva „Napredak“ v zameno; v proračun pa še je vsprejel 50 gld. za pripomoč čitalnice.

Leta 1889. izdal je „Sbor“ 14.000 knjig; od vlade dobiva 200 gld. podpore. Lani je pristopilo utemeljiteljev in sicer: 13 šol, 3 rodoljubi in 1 knjižnica, takó da šteje „Sbor“ danes 668 utemeljnih, 29 častnih, 66 pravih, 18 dopisujočih in 532 podpirajočih članov, skupno torej 1314.

Iz blagajnikovega poročila J. Klobučar-a povzamemo, da je „Sbor“ imel 10.716 gld. 10 kr. stroškov in jednako dohodkov; čistega premoženja pa ostane koncem leta 1889 42.477 gld. 97 kr. in dva zaklada J. Filipovića-a 1126 gld. 1 kr. in Mijata Stojanovića 301 gld. 50 kr. — V revizijski odbor kot previdniki računov so bili izvoljeni gg.: Deželić, Čunić in Kirin.

Za tem prečita odpravnik sborovih knjig g. M. Kobali svoje izvestje, po katerem ima „Sbor“ skupaj 35.047 komadov knjig v zalogi.

Za leto 1890 je sestavljen nastopen proračun: Potreba iznaša 2680 gld. in sicer: a) za izdavanje knjig 1800 gld., b) za upravo 800 gld. Stroški za oba lista „Napredak“ in „Smilje“ preračunjeni so na 3813 gld.

Pri izbiranju članov postane dosedanji častni član g. J. Stipetić pravi član, dosedanja prava člana, odstopivši predsednik g. J. Filipović in podpredsednik g. Sk. Fabković pa častna člana.

Novim predsednikom „Sbora“ je bil izvoljen g. Josip Stipetić, kar sta mu takoj dva člana skupščine naznanila. Stipetić prevzel je tudi častno mesto.

Potem preide skupščina k predlogom posameznih članov. Pravi član g. Stj. Basariček predlaga, naj se k § 1. „Poslovnika“ dodá druga alineja. glaseča se: „Bude li tko od pravih članov imenovan počastnim članom, ne gubi ona prava, što ih je uživao kao pravi član.“ Se jednoglasno sprejme.

Pravi član g. M. Kobali utemelji svoj predlog, glaseč se: „Neka se vis. kr. zem. vlada umoli, da

daše za porabu školsku prirediti „stijenopočetnico“, kar se tudi jednoglasno vsprejme.

Napósed je dopis. član g. V. Bek čital korenito in zanimivo predavanje: „Rad pučkega učitelja proti širenju sljepoće“, ki je natisneno v 6. in 7. št. „Napredka.“

S tem je bil dnevní red izcrpljen. Predsedajoči odbornik g. Lj. Modec izrekši vsem zahvalo zaključí 13 redno glavno skupščino.

Končujoč svoje poročilo priporočamo slovenskemu učiteljstvu prav živo dični „Sbor“, naj ga mnogobrojno podpirajo v pospeševanje ped. slovstva in bratske vzajemnosti.

„Sbor“ pa naj krepko nadaljuje svoje plodnosno delovanje. Zató mu kličemo: Vivat, floreat, crescat!“ F. Slovanović.

S Krasa, 10. aprila. — Na prijazno vabilo našega ljubljenege predsednika g. Antona Benigar-ja smo se zbrali velikonočni terek na njegovem domu v Tomaju, kjer smo imeli odborovo sejo učít. društva za sežanski okraj.

Izvršivši svoje opravilo, smo se odpravljali; — a v tem se prikaže v sobo gostoljubna soproga predsednikova ter nas uljudno povabi, da sedemo za mizo, na kateri nas čaka krepka juha. — Razume se, da smo se tej gostoljubnosti radostno odzvali in storili, kakor se nam je velelo. Med obedom smo se o marsičem pogovarjali, in ko se je naš pogovor jel sukati krog naših stanovskih zadev, nas predsednik kar nenadoma preseneti z novico, da danes praznujemo 25letnico njegovega delovanja na učiteljskem polju. — Sedaj navdušenja med nami ni bilo ne konca, ne kraja; vsak izmed nas je iskal v mislih primernih izrazov, da slavljencu pové, kar mu srce čuti. Obžalovali smo vsi, da on dolgo vrsto let svojega učiteljevanja tako tiho in samo v krogu malega števila prijateljev proslavlja. G. Benigar nas je pa koj pomiril, rekoč nam, da je bil vedno skromen in tih in da tudi tega, zanj srečnega dneva ni hotel svečano slaviti. — G. Kante na to našega jubilarja s kratkin, a lepim ogovorom srčno pozdravi, našteje obilnih zaslug, ki si jih je slavjenec v teku 25 let pridobil, znoječ se v šoli, cerkvi itd., ter mu želi, da bi mu Večni podelil še mnogo dni v prid vere, doma in cesarja. Nadalje nazdravi g. Kante navzočej soprogi Benigarjevi, ki ga vže 21 let spremlja na težavnej učiteljskej poti ter ji želi, da bi tudi njej Vsemogočni dal dočakati dneva, ko bo preteklo 50 let, odkar je slavjenec postal učitelj. — Zna se, da smo oba pozdrava završili z burnimi vskliki: „Bog živi slavljena in vrlo mu soprogo!“

Slavljence se na to s solznimi očmi zahvali za sé in za svojo soprogo ter konečno nam želi, da bi se tudi mi enkrat radovali 25letnice.

Zdaj vstane gosp. Sila ter z ganenimi besedami nazdravi slavljencu, prvemu učitelju in sedanjemu kolegu svojemu. (G. Benigar je učiteljeval v Povirju, ko je Sila kot šestleten deček prišel v šolo hoditi). Trenotek ta se ne da popisati, pero je preokorno; le toliko naj povem, da smo vsi kot nemi se zrlí; še le za nekaj minut je pogovor nekoliko oživel.

Bili smo še nekaj časa židane volje; a tako nam ni bilo mogoče ostati, večer in delo sta nas klicala zopet na dom; raziti se je bilo treba. — Še en kozarec — na svidenje — z Bogom! Konec je bilo lepega dne! — Ti pa, ljubljeni slavjenec, odpusti mi, da sem tvojo skromnost zlorabil s tem, da sem našemu „Popotnik-u“ poročil o Tvoji 25letnici! Naj izvejo tudi drugi gg. tovariši in ggčne. tovarišice, da imamo med nami na Krasu učitelja, ki je preživel kot učitelj vže mnogo veselih in tudi žalostnih dni! J. B.

Iz Gradca, meseca aprila. — Na učiteljskem kurzu za obrtno-nadaljevalne šole konča se ta mesec teoretični pouk, ker se prične z mesecem majnikom risanje za stavbeno, strojevno, umetno in malo obrt. Število ur povišalo se je od 34 na 36 ur tako, da pripada vsakemu predmetu po 12 ur na teden.

Da-si so udeleženci napominjanega kurza zelo vpreženi in preobloženi z delom, minevajo jim vendar dnevi prehitro. Prava kolegijalnost in pravo prijateljstvo, ki ne pozna razlike niti po narodnosti niti po službi, sladi jim čas in olajšuje naporno delo.

Dal Bog, da bi ta tečaj pri vseh udeležencih obrodil obilo sadu!

Spremembe pri učiteljstvu. Gospoda Armin Gradišnik in Viktor Gatti, podučitelja v Hrastniku postala sta def. učitelja ravno tú. — Gspđc. Irma Černy v Vojniku prišla je za podučiteljico v Laški trg. — Gosp. Ivan Stoeger, dosedaj pri Sv. Petru bl. Marib., pride za učitelja k Sv. Lovrencu v Sl. gor. — G. Jožef Hrastnik, poduč. v Fram-u dobil je učiteljsko službo v Šmartnem ob Paki. — G. Ignacij Vencajz, nadučitelj pri Sv. Križu pod Litiijo je 9. t. m. umrl. — N. v m. p.!

(C. kr. dež. šolski svet štajerski) je pri volil, da se enorazredna ljudska šola pri Sv. Duhu nad Lučanami razširi v dvorazrednico.

(Najvišio sankcijo) dobili so načrti zakonov, sklenjeni od deželnih zborov v Gorici in Gradiški in na Moravskem, po katerih so urejene osobne in službene razmere na ljudskih šolah nameščenega učít. osebja, ki spadajo k orožni sili in sicer gledé njih dolžnosti aktivnega službovanja v stoječem vojsstvu, v vojnem pomorstvu, v deželni brambi in v črni vojski.

Raznoternosti.

[Učitelj postal minister.] Po „Fr. päd. Bl.“ bil je sedanji švedski minister prosvete Bonnevie v svojih mladih letih učitelj v raznih šolah. Rojen je l. 1838.; l. 1872. postal je šolski referent, a l. 1889. bil je imenovan ministrom uka.

[Obrtne šole v Cislitaviji.] Po službenih podatkih je v Cislitaviji 514 obrtnih šol, od katerih jih je 184 v Češki, 42 v Moravski, 17 v Šleziji, 133 na Sp. Avstrijskem. V teh zavodih je učiteljevalo 2868 učiteljev, a od teh 1044 v Češki, 252 v Moravski, 131 v Šleziji, 737 v Sp. Avstriji. Učencev je bilo v teh šolah 64.783, a od teh 21.338 v Češki, 4970 na Moravskem, 2501 v Šleziji, 24.438 v Sp. Avstriji.

[II. shod avstrijskih učiteljev slepcev] vršil se boče 21. in 22. julija t. l. v Lincu. K temu shodu pozvan je z zelo laskavim pismom tudi gosp. Vinko Bek, učitelj v Bukevju in znan strokovnjak v tej stroki ter urednik „Slijepečevega prijatelja“. V. Bek si boče na potovanju ogledal razne zavode za slepce.

Vabilo. „Okrajno uč. društvo ptujsko“ boče zborovalo v četrtek 1. maja točno ob 10. uri v šoli ptujske okolice. Na dnevnem redu stoji a) razgovor o vprašanjih za letošnjo uradno uč. konferencijo, b) določitev dotičnih poročevalcev vsled ukaza slavnega okrajnega šolskega sveta v Ptuju dne 12. aprila t. l. št. 420. Zaradi važnosti dnevnega reda naj se p. n. učiteljstvo zborovanja v popolnem številu udeleži. Predsednik.

Vabilo. „Savinsko učiteljsko društvo“ ima dne 8. maja 1890 ob 2. uri popoldne v Braslovčah v šolskem posloju svoj redni občni zbor z naslednjim vspeoredom: 1. Zapisnik. 2. Dopisi. 3. Poročilo o zemljepisno-zgodovinskem popisu vranskega šolskega okraja (Fr. Šorn.) 4. Društveni račun za l. 1889/90. 5. Volitev delegatov k „Zavezi.“ 6. Samostojen predlog o premembih društvenih pravil. 7. Volitev novega odbora. 8. Slučajnosti. K obilnej udeležbi uljudno vabi odbor.

Vabilo. „Pedagogičsko društvo“ v Krškem boče zborovalo dne 1. maja t. l. ob 1. uri

dopoludne v šolskem posloju v Radečah pri Zidanem mostu. Vspeored: 1. Zapisnik. 2. Dopisi. 3. O risanju brez stigmat; poroča g. J. Bezljaj. 4. Praktični poskusi iz fizike; nadaljuje g. dr. T. Romih. 5. Pojasnila gg. c. kr. okr. šol. nadz. v „statističnem popisovanju ljudskih šol.“ 6. Nasveti. K temu zborovanju se vabijo tudi neudje (zlasti učitelji iz litijskega okraja in sosednje Štajerske). Odbor.

Vabilo. Gornjegraško učiteljsko društvo“ ima dne 1. maja t. l. točno ob 1/2 11. uri v Gornjemgradu svoje zborovanje se sledečim vspeoredom: 1. Zapisnik. 2. Dopisi. 3. Volitev novega odbora. 4. Prosto predavanje. 5. Nasveti. K obilni in točni udeležbi vabi najuljudneje odbor.

Vabilo. „Učiteljsko društvo za koperski okraj“ zborovalo boče v četrtek 8. maja t. l. ob 9. uri zjutraj v dekanskej ljudske šoli z nastopnim dnevnim redom: 1. Pozdrav. 2. Sporočilo predsednikovo o skupnem odborovem delovanju. 3. Sporočilo tajnikovo. 4. Sporočilo blagajnikovo. 5. Referat (g. Finšgar.) 6. Spremenitev sedanjih društv. pravil po predlogu odborovem. 7. Volitev odbora. 8. Morebitni nasveti. K zborovanju vabi vse č. g. tovariše in prijatelje šole prav uljudno odbor.

Vabilo. „Učit. društvo za sežanski okraj“ boče zborovalo v Sežani dne 1. maja t. l. ob 10. uri dopoludne. Vspeored: 1. Verifikovanje zapisnika zadnjega zborovanja. 2. Pojasnjevanje gosp. c. kr. okr. šol. nadzornika glede stat. popisovanja ljudskih šol za leto 1890. 3. Prostovoljno predavanje. 4. Letno poročilo tajnikovo, blagajnikovo in pevovodjevo. 5. Volitev delegatov k obč. zboru „Zaveze“ v Celju. 6. Volitev društv. vodstva. 7. Razni nasveti. Odbor.

Vabilo. Občno zborovanje „učiteljskega društva za goriški okraj“ boče dne 1. maja t. l. ob 9. uri predpoludne v Gorici na slov. odd. dež. kmet. šole se sledečim dnevnim redom: 1. Petje po notah. 2. Opis ene občine. 3. Pozamezni nasveti. K udeležitvi uljudno vabi odbor.

Razpis natečaja.

Št. 200.

Mesto učiteljice eventualno podučiteljice.

Na trirazredni dekliški ljudski šoli v Brežicah se umešča mesto učiteljice, eventualno podučiteljice z dohodki po IV. plač. razredu definitivno ali tudi proviziorno.

Prosilke naj svoje redno podprte prošnje potom predstojnega okr. šolskega sveta vložijo do 31. maja t. l. pri krajnem šolskem svetu v Brežicah.

Okrajni šolski svet v Brežicah,
dne 12. aprila 1890.

Predsednik: Kankowski s. v.

Št. 138.

Razpis učiteljskih služeb.

Na novo tvorjeni mešoviti četirirazrednici na Slatini z dohodki II. plačilnega razreda in prostimi stanovanji se umeščajo 4 učiteljske službe, in sicer: za nadučitelja, za učitelja, potem za enega podučitelja stalno in za enega podučitelja pa začasno.

Prosilci naj svoje redno obložene prošnje, — za nadučiteljsko mesto tudi z dokazom sposobnosti podučevanja katol. verouka — vložijo do 24. majnika t. l. pri krajnem šolskem svetu Sv. Križ pri Slatini. Okrajni šolski svet Rogatec, 6. aprila 1890.
2-3 Predsednik: Marek s. v.

Vsebina. I. Zemljepisni pouk na ljudskih šolah. (Za nagrado.) (II.) — II. Prirodopisni pouk v jednorazrednicah. V. (H. Schreiner in J. Koprivnik.) — III. O lepoznanstvu. (VII.) (Iv. Klemenčič.) — IV. O razvoju bolgarskega šolstva. (II.) (A. Bezenšek.) — V. Slovstvo. — VI. Društveni vestnik. — VII. Dopisi in druge vesti. — VIII. Raznoternosti. — IX. Natečaji.